

BREVETELE DE INVENȚII – PATRIMONIUL INTELLECTUAL AL SOCIETĂȚII

*Elena Lupu,
șef secție Colecții Speciale
Ecaterina Coșleț,
bibliotecar principal secția Colecții Speciale*

Rezumat: *Proprietatea intelectuală, invenția, creativitatea și inovația sunt principala treaptă a dezvoltării economice. Brevetele de invenții sunt rodul activității științifice care evoluează și se soldează cu succes. Scopul fundamental al sistemului de proprietate intelectuală este crearea bazelor economice sustenabile pentru inventatori și creatori, valorificarea rezultatelor științifice, sporirea atenției asupra necesității și importanței protecției brevetelor de invenție în activitatea economică. Consolidarea, înțelegerea și conștientizarea rolului dezvoltării proprietății intelectuale este sarcină/misiunea de bază a Republicii Moldova.*

Cuvinte-cheie: *proprietate intelectuală, invenții, documente de brevet, brevete de invenții.*

Abstract: *Intellectual property, invention, creativity and innovation are the main stage of economic development. Patents are the fruit of scientific activity that evolves and results successfully. The fundamental purpose of the intellectual property system is to create sustainable economic bases for inventors and creators, capitalize on scientific results, increase attention to the need and importance of patent protection in economic activity. Consolidation, understanding and awareness of the role of intellectual property development is the basic task / mission of the Republic of Moldova.*

Keywords: *intellectual property, inventions, patent documents, patents.*

Invențiile sunt o formă superioară de materializare a gândirii științifice și tehnice. Este forța motrice a dezvoltării potențialului științific și cultural al societății contemporane, care contribuie direct la creșterea economică și dezvoltarea durabilă, la ridicarea nivelului de bunăstare a populației.

Republica Moldova, ca stat membru al Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale, prin semnarea Convenției de aderare în anul 1967 și Convenției de la Paris pentru Protecția Proprietății Industriale din 20 martie 1883, s-a angajat să „...creeze un depozit central pentru public pentru a se familiariza cu brevetele de invenții, modele de utilități, modele industriale, mărci comerciale...”. Acest angajament s-a realizat prin Hotărârea Sovietului de Miniștri al RSSM Nr. 33 din 01.02.1967 „Privind măsurile de îmbunătățire a sistemului de informație tehnico-științific” și Hotărârea Sovietului Miniștrilor al RSSM din 01.02.1968, care au stat la baza creării Bibliotecii Republicane Tehnico-Științifice (BRTȘ).

Pe parcursul anilor, colecția a adunat diverse invenții din mai multe state ale lumii, acumulând peste 12 milioane de documente brevetare. Actualmente, biblioteca este singurul centru al țării pentru stocarea documentelor legale de brevet și brevete cu statut depozitar, pentru fondul retrospectiv al brevetelor de invenții care au o vechime de peste

100 de ani, începând cu privilegiile regale pentru invenții, invenții străine – 30, 50 ani și include documente pentru diverse obiecte de proprietate industrială. Cel mai vechi brevet de invenție din colecția BRTȘ este înregistrat din anul 1924 și este disponibil pe peliculă.

Bazele Sistemului de Informații privind brevetele de stat au fost puse pe timpul URSS în anii 60 ai secolului XX, fiind creată o rețea cu peste 65 de biblioteci tehnico-științifice, care funcționau în cadrul institutelor de cercetare și proiectare și la întreprinderile industriale mari. Fondul total al rețelei specializate de biblioteci constituia aproximativ 909.600 ex. documente de brevet. Asigurarea informațională și documentară privind brevetele era orientată spre furnizarea expertizelor preliminare de stat, precum și pentru analiza și studierea brevetelor existente. Organizarea și dezvoltarea serviciilor informaționale și de referință la întreprinderi și organizații aveau misiunea de a oferi acces la cele mai avansate cercetări și invenții din acele timpuri pentru a sprijini și stimula dezvoltarea economică a țării.

În conformitate cu legislația națională actuală și cu prevederile convențiilor și tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte din anul 2002, organul de specialitate în domeniul proprietății intelectuale este Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (AGEPI) și este unica instituție publică din țară care acordă protecție juridică obiectelor de proprietate intelectuală, a dreptului de autor și drepturilor conexe. Nici un inventator din Republica Moldova nu și-ar putea înregistra și promova invenția fără cercetările de rigoare prealabile în colecțiile respective ale bibliotecii, care fac parte din Colecția Națională de Brevete (CNB).

Brevetul de invenție (BI) este titlul de protecție acordat și eliberat în virtutea legii de organul competent al unui stat sau al unui grup de state, conferind titularului său drepturi exclusive de exploatare, limitate în timp și extinse la teritoriul statului său, respectiv al grupului de state.

Bazele unui sistem național de protecție juridică a proprietății industriale au fost puse odată cu adoptarea **Legii Parlamentului Republicii Moldova nr. 50 din 07.03.2008** privind protecția invențiilor. Conform acestei legi, sunt recunoscute și apărate pe teritoriul Republicii Moldova drepturile ce decurg:

- a) dintr-un brevet eurasiatic eliberat în baza unei cereri eurasiatice;
- b) dintr-un brevet european validat.

În cazul unor divergențe între prevederile tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte și cele ale Legii privind protecția invențiilor, vor prevala prevederile tratatelor internaționale. Invențiile sunt protejate prin titlurile de protecție conferite în condițiile acestei legi, precum și prin brevetul eurasiatic și cel european validat.

După expirarea termenului de valabilitate, brevetul de invenție este de domeniul public – invențiile devin un patrimoniu al societății și pot fi liber aplicate de orice persoană cointereseată. Orice încălcare a drepturilor conferite de brevetul de invenție precum fabricarea, folosirea sau punerea în circulație fără drept a obiectului brevetului de invenție în perioada sa de valabilitate constituie infracțiune de contrafacere. În așa mod, în întreaga lume se asigură protecția proprietății intelectuale.

Durata de valabilitate a unui brevet care asigură titularului de brevet un drept exclusiv de exploatare a obiectului invenției diferă de la o țară la alta. În Republica Moldova, durata de valabilitate a brevetului este de 20 de ani de la data depunerii naționale (data la care s-a depus la oficiul național cererea de brevet, însoțită de documentele prevăzute de lege). După expirarea termenului de valabilitate, *brevetul de invenție este de domeniul public – invențiile devin un patrimoniu al societății și pot fi liber aplicate de orice persoană interesată.*

Colecția „Documente de brevet” în Republica Moldova a fost constituită în anul 1968, înregistrând inițial peste 2000 de documente. Completarea și dezvoltarea acestui fond se efectua centralizat de către Fondul Unional de Brevete din Moscova, prin achiziții centralizate din toate republicile URSS și alte 20 de state ale lumii. În prezent, Biblioteca Republicană Tehnico-Științifică este deținătoarea unei valoroase colecții din patrimoniul intelectual național, fiind dezvoltată în timp ca o colecție unică prin conținutul, sensul și menirea sa, devenind un indispensabil suport informațional și documentar pentru tineri cercetători, savanți, inventatori și raționalizatori. Actualmente, volumul fondului de brevete reprezintă partea predominantă de documente în colecțiile bibliotecii (91,08%) și înregistrează 12.455.861 de documente din 25 de țări și 2 organizații internaționale: Organizația Mondială asupra Proprietății Intellectuale (OMPI) și Oficiul European de Brevete (OEB). 81,7% din volumul total de documente brevetare sunt documente fixate pe micropurtători (microfișe și microfilme), respectiv celelalte sunt documente pe suport de hârtie. De asemenea, sunt prezente brevete de invenții din Cehoslovacia (14 ani), Finlanda (21 ani), Republica Democrată Germană (RDG) 20 ani), India (18 ani), Italia (11 ani), Danemarca (1 an), Iugoslavia (15 ani), Marea Britanie (23 ani), Norvegia (32 ani), Olanda (18 ani) și Suedia (51 ani). Totodată, biblioteca posedă documente din colecția fostei URSS în număr de 198.000 ex., cât și 1.024.408 de modele industriale din diverse țări și din diferite perioade de timp.

Documentele brevetare înregistrate în Republica Moldova sunt prezente atât pe suport de hârtie, cât și pe CD. Colecția dată include următoarele tipuri de documente: descrieri de invenții, cereri de brevet de invenție, brevete de invenție, modele de utilitate, desene și modele industriale, mărci, buletine oficiale în domeniul proprietății intelectuale, indexuri, documente metodologice și juridice etc., din toate domeniile științei și tehnicii. Fondul este aranjat după țara de origine, iar în interior – conform Clasificării Internaționale de Brevete (CIB).

Pe parcursul anilor, angajații secției *Colecții Speciale* acordă asistență informațională pentru toate categoriile de utilizatori – de la elevi până la savanți. Doar în ultimii 5 ani, de serviciile noastre au beneficiat peste zece mii de utilizatori, care au consultat peste două milioane de documente brevetare. În scopul orientării eficiente în procesul de căutare și identificare rapidă a documentelor necesare, colecția este însoțită de un aparat informativ complex alcătuit din:

- cataloage și registre numerice (pe țări și organizații);

- fișierul tematic pentru modele industriale;
- fișierul „Invenții, modele industriale și mărci înregistrate în Republica Moldova”;
- indexuri (sistematic, numeric și alfabetic de nume).

BRTȘ oferă condiții și facilități pentru studii, cercetare, expertiză și documentare. Pune la dispoziția utilizatorului colecțiile specializate și asigură accesul la bazele de date naționale, regionale și internaționale în domeniul proprietății intelectuale. Anual, sunt consultate peste 400.000 de documente brevetare în cele mai diverse domenii de activitate. Utilizatorii fideli fiind inventatorii, profesorii, dar și studenții **Universității Tehnice a Moldovei**, Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova, **Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova**, Centrului de Excelență în Construcții, Centrului de Excelență în Economie și Finanțe etc.

Pentru promovarea colecțiilor sunt organizate diverse activități și evenimente, precum: expoziții tematice, ore informative, întâlniri cu inventatori, seminare practice pentru studenți și elevi, care sunt ghidați în procesul de căutare a informației despre invenții, mărci comerciale, design industrial și alte obiecte de proprietate intelectuală. De asemenea, periodic sunt elaborate publicații bibliografice și de popularizare a colecțiilor brevetare și a inventatorilor. Produsele științifice ale bibliotecarilor s-au reflectat în așa publicații ca:

- Invenții create în Republica Moldova: index bibliografic. În 3 vol., 1993;
- Invenții create în Republica Moldova: index auxiliar. În 2 vol., 1993;
- Invenții create în Republica Moldova = The inventions created in the Republic of Moldova = Изобретения, созданные в Республике Молдова (1963-1992), 1997;
- Invențiile Academiei de Științe a Moldovei (1995-2016): studiu bibliografic. Publicație dedicată aniversărilor a 55 de ani de la fondarea AȘM și 70 de ani de la crearea primelor instituții de cercetare, 2017.

BRTȘ, ca unitate structurală în cadrul Institutului Național de Cercetări Economice (INCE), are misiunea de a conserva și valorifica rezultatele științifice instituționale și de a susține informațional cercetarea științifică. Brevetele de invenții, înregistrate de către cercetătorii INCE, sunt rodul activității științifice instituționale, care a evoluat și s-a soldat cu succes. Autorii brevetelor sunt savanții: Stratan Alexandru, Bajura Tudor, Popa Nicolae, Doga Valeriu ș.a.

Totodată, prin studiul bibliografic „*Invențiile Academiei de Științe a Moldovei (1991-2016): Indice bibliografic al invențiilor instituțiilor de cercetare*”, bibliotecarii (autorii studiului) au scos în evidență cele mai relevante rezultate științifice înregistrate de către instituțiile de cercetare ale Academiei de Științe a Moldovei timp de 25 de ani. Lucrarea a fost înalt apreciată de către comunitatea academică, iar autorii Maria Vîrlan, Olga Cheianu, Zinaida Dobrovicenu au fost desemnați cu diploma de excelență a Academiei de Științe a Moldovei pentru implementarea inițiativelor de bune practici și modelelor inovatoare în domeniul de activitate.

În ciuda dificultăților de ordin economic, financiar și organizațional cu care se

confruntă biblioteca, specialiștii BRTȘ depun efort, cunoștințe și dăruire pentru a face față tuturor provocărilor.

Instruirea continuă, creativitatea bibliotecarilor și serviciile inovative prestate sunt elementele de bază în activitatea curentă a BRTȘ pentru menținerea în pas cu tehnologiile și cerințele actuale ale societății informaționale.

În condițiile moderne, colecțiile de brevete din bibliotecile științifice sunt tot mai des solicitate de către utilizatori. Este clar, că biblioteca nu poate înlocui serviciile specializate de brevetare, dar se pot completa perfect, efectuând nu numai informații ori lucrări analitice, dar și oferind consultații metodologice, instruirii practice pe diferite platforme, care vor avea un efect benefic asupra alfabetizării utilizatorilor în domeniul protecției drepturilor de proprietate intelectuală. În cele din urmă, extinderea serviciilor de informare în domeniul proprietății intelectuale va contribui la creșterea beneficiilor comerciale, preluarea ideilor inovaționale de către mediul de afaceri și respectul față de autori și inventatori. Invențiile îmbunătățesc viața de zi cu zi, creează valoare economică, generează locuri de muncă și chiar salvează vieți.

Referințe bibliografice

1. AGENȚIA DE STAT PENTRU PROPRIETATEA INTELECTUALĂ A REPUBLICII MOLDOVA. Raport Anual al Agenției de Stat pentru Proprietatea Intelectuală a Republicii Moldova. Chișinău: AGEPI, 2017. 126 p. [citată 10 august 2019]. Disponibil: http://www.agepi.md/sites/default/files/bopi/ra_2016.pdf
2. BORDIAN, Elena, ZASMENCO, Tamara. Biblioteca Republicană Tehnico-Științifică, parte integrantă a Sistemului Național de Informație Tehnico-Științifică. In: Magazin Bibliologic. 2018, nr 3/4, pp. 37-47. ISSN 1857-1476.
3. INSTITUTUL DE CERCETĂRI ȘTIINȚIFICE ÎN DOMENIUL INFORMAȚIEI TEHNICO-ECONOMICE. BIBLIOTECA REPUBLICANĂ DE INFORMAȚIE TEHNICO-ȘTIINȚIFICĂ. Informare și documentare - principalele funcții ale bibliotecii: microsesiune de comunicări, 28 octombrie 1999. Chișinău: ICȘITE, 1999. 22 p.
4. INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE. BIBLIOTECA REPUBLICANĂ TEHNICO-ȘTIINȚIFICĂ. Anul 2018 - 50 de ani de activitate a BRTȘ: „Biblioteca în era digitală: noi paradigme pentru educație și cercetare”: raport de activitate. Aprobata la Consiliul Științific al INCE, 21 decembrie 2018. Chișinău: INCE, 2018. 40 p.
5. INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE. BIBLIOTECA REPUBLICANĂ TEHNICO-ȘTIINȚIFICĂ. Biblioteca Republicană Tehnico-Științifică anul 2017: raport de activitate. Aprobata la Consiliul Științific al INCE, decembrie 2017. Chișinău: INCE, 2017. 40 p.
6. Lege privind dreptul de autor și drepturile conexe: nr. 139 din 02.07.2010. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2010, nr. 191-193, pp.7-26 [citată 20 noiembrie 2020]. Disponibil: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=336156>
7. Lege privind protecția invențiilor: nr. 50 din 07.03.2008. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2008, nr. 117-119, art. 455 [citată 15 noiembrie 2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=107070&lang=ro
8. NOVICOV, Larisa, GNIDAȘ, Natalia, RACU, Petru. Colecția Națională de documente în domeniul Proprietății Industriale: ghid. Agenția de Stat pentru Protecția Proprietății Industriale. Chișinău: AGEPI, 2004. 162 p.